

Choreografen Aïcha M'Barek en Hafiz Dhaou creëren en dansen samen sinds 1995. In 2005 richtten ze hun eigen gezelschap op: CHATHA. Tijdens de zomer van 2014 waren ze te gast bij Moussem Nomadisch Kunstencentrum voor een residentie. Ze werkten aan hun nieuwe creatie *Sacré Printemps!* die in november in première zal gaan in Lyon.

Hafiz: “Als Aïcha en ik samen aan een stuk werken dan is dat een proces, een accumulatie van inzichten, verschillende ervaringen die samen komen. *Sacré Printemps!* komt na drie stukken die erg belangrijk voor ons waren: *Un des sens*, een stuk voor 28 dansers voor het Ballet de Lorraine, een tweede stuk *Jeux de pouvoir* en tenslotte nog een duo *Toi et Moi*. Nu zijn we op een punt gekomen dat we onze eigen danstaal in vraag stellen. Voor de revolutie in Tunesië ontwikkelden we een taal waarmee we konden communiceren met ons publiek. Vandaag zien we ons genoodzaakt om onze grammatica te herschrijven om onze dialoog met het publiek verder te zetten.”

Aïcha: “De veranderende politieke en sociale context dwingen ons hiertoe. De waarneming van het publiek verandert onder impuls van de recente maatschappelijke gebeurtenissen, daar kunnen we als makers niet omheen. Onze schriftuur wordt geboren uit wat we willen uitdrukken, maar ze ontleent haar bewustzijn aan het aanwezige publiek. Het publiek is niet passief. Mensen gaan een engagement aan met ons als ze naar ons werk komen kijken en ze hebben er een bepaalde verwachting van. Dat heeft een impact op ons en op ons werk. Ons oeuvre ontstaat niet in een vacuüm, het wordt onderworpen aan een externe blik.”

Hafiz: “Wij stellen onszelf de opdracht om de bruggen te bouwen tussen ons verhaal en het publiek. Tegelijkertijd bevragen we hen, we dwingen hen om zich te positioneren, om een keuze te maken, om te reageren, om stelling te nemen voor of tegen, alles behalve onverschillig te blijven. Dat is voor ons een erg moeilijke evenwichtsoefening. Het impliceert ook een beheersing van de sociale codes.”

Aïcha: “En die sociale codes zijn alles behalve universeel. Zelfs al zijn we door onze Tunesische achtergrond vrij vertrouwd met de Europese context, toch kunnen we niet om de verschillen heen. De kennis van de mensen hier over onze context is beperkt. Die kennis hebben ze opgedaan via de media, op vakantie, via wat ze horen vertellen over de revolutie. Dan blijft die kennis snel hangen op het niveau van het cliché. Wij stellen ons dus tot taak om het beeld bij te stellen. We vertrekken van de clichés, om te vermijden dat ze in hun verwachtingen teleurgesteld geraken, maar vervolgens drijven we het verder, gaan we dieper in op de zaak. Zo ontstaat er een ander beeld.”

Hafiz: “Maatschappijen kunnen niet op elkaar lijken, maar wat wel heel herkenbaar blijft, is het menselijke. De dromen, de verwachtingen, het verlangen samen te leven en al de moeilijkheden die ermee gepaard gaan, het gevoel geïsoleerd te raken in een snel veranderende maatschappij die geen rekening houdt met de fragiliteit van mensen, met minderheden, dat is iets – zij het in verschillende gradaties – zeer gelijkend. Het gemeenschappelijke is dus het menselijke. Dat is ons vertrekpunt en via dans slagen we er in om boodschappen over te brengen die ons vaak zelfs overstijgen. Dans heeft de capaciteit om emotie over te brengen en daar start voor ons elke negotiatie: wat is er intiem, wat niet, wat kan de anderen aanbelangen? Wat kunnen wij bijbrengen?”

De titel van jullie nieuwe stuk is *Sacré Printemps!* een duidelijke referentie naar het werk van Stravinsky en misschien ook naar het beroemde werk van choreografe Pina Bausch?

Hafiz: “We spelen graag met referenties, we zetten de codes van de werken waar we naar verwijzen, graag op hun kop. Wat voor ons belangrijk is aan *Le sacre du printemps* is de partituur. Die overstijgt alles, ze zal altijd blijven bestaan, zelfs binnen 300 jaar.”

Aïcha: “Dat en vooral de impact die het werk gehad heeft op de kunstwereld in het algemeen en de muziekwereld in het bijzonder. De gevolgen die het stuk gehad heeft boeien ons eigenlijk nog meer dan het oeuvre van Stravinsky zelf.”

Hafiz: “En natuurlijk scheppen we bijzonder plezier in het feit dat *Sacré Printemps!* zowel voor het heilige staat als voor de lente en daar voegen we in gedachten dan ‘Arabische’ aan toe: *Le Sacré du printemps Arabe*. En met het uitroepingsteken willen we gewoon zeggen: waar gaan we naartoe met die ‘Sacré’, met dat heilige? We stellen ons de vraag, want we weten dat de revolutie niet voorbij is. We trekken dus parallellen tussen de impact van het oorspronkelijke werk en onze eigen realiteit. Toen we aan het stuk begonnen te werken begon men ook aan de nieuwe grondwet te schrijven in Tunesië. Politieke opposanten moesten het plots eens worden over een tekst die, net zoals de partituur van Stravinsky, de generaties zal overleven. Wij hebben ons de vraag gesteld: hoe gaat dat in zijn werk gaan, al die verschillende ego’s en standpunten die zich moeten scharen rond één en hetzelfde project, met als doel maatschappelijke vooruitgang?

Wij zijn op zoek gegaan naar een artistiek antwoord tegen de achtergrond van die historische gebeurtenissen. We hebben ons afgevraagd hoe we de dingen konden aanpakken om de zaken in beweging te zetten van binnenuit. We creëerden een artistiek antwoord op hetzelfde vraagstuk. We hebben een nieuwe partituur laten schrijven door componisten met een zeer verschillende achtergrond: één vanuit de westerse rockscène, één uit de wereld van de elektronische muziek en een diva uit de Tunesische scène die het klassieke Arabische repertoire beheerst. We zijn dus aan de slag gegaan met professionals die elkaar normaliter nooit zouden ontmoeten, laat staan samenwerken aan één compositie. Het enige koppelteken tussen die twee werelden, zijn wij. En wij moesten bovendien uitzoeken hoe we die artistieke antipodes konden laten samenwerken om er als dansers een verhaal mee te vertellen.”

Jullie werken als duo. Zijn jullie artistieke projecten een samensmelten van een vrouwelijke en een mannelijke benadering?

Hafiz: “Dat is een zeer interessante vraag, hier hebben we eigenlijk nog niet bij stilgestaan. Vaak vragen ze ons wel hoe we dat doen, samenwerken. Wie doet er wat? Maar die verhouding man-vrouw, dat stemt tot nadenken.”

Aïcha: “Ik zou niet spreken van een vrouwelijke en een mannelijke inbreng. Ik zou het eerder definiëren als Aïcha en Hafiz. Soms zijn er zaken die heel erg gevoelig en dus vrouwelijk lijken maar op voorstel van Hafiz ontstaan en omgekeerd kan ik ook voorstellen formuleren die misschien eerder als mannelijk beschouwd of ervaren kunnen worden. We zijn complementair, dat wel, we vullen elkaar voortdurend aan in het creatieproces. Zelfs in ons duo *Toi et Moi*, dat gedanst werd door een man en een vrouw, draaide het niet om gender, maar om twee persoonlijkheden. Wij brengen twee mensen samen rond het thema ‘menselijke intimiteit’. Hoe het publiek dat uiteindelijk leest, dat is een andere zaak.”

Hafiz: “Aïcha en ik werken al heel erg lang samen en we spreken met één stem. Het is niet altijd meer duidelijk wie van ons juist wat gezegd heeft. We slagen samen een weg in en elk van ons heeft een eigen inbreng in dat traject. Daarbij kunnen er wel verschillende meningen opduiken en discussies ontstaan. Maar wanneer we elkaar van iets hebben kunnen overtuigen, zijn we ook in staat om anderen te overtuigen.”

Aïcha: “We doen elkaar geen cadeaus, zoveel is zeker. We kennen elkaar zo goed dat we niet kunnen liegen.”

Hafiz: “We kunnen elkaar onmogelijk nog bedotten. We zijn ook ontzettend veeleisend voor elkaar. We zitten dus niet zozeer in een man-vrouw verhouding, maar in een verhouding van medeplichtigheid. We hebben niet noodzakelijk dezelfde benadering, maar we vinden elkaar altijd.”

Aïcha: “Het een deel van het stuk waar we nu momenteel aan werken, gaat wel over die man-vrouw verhouding. Maar het is de allereerste keer dat dat thema zo expliciet in ons werk opduikt. Dat komt omdat dit stuk het oplegt. Hier is het relevant.”

Jullie werk is sterk geïnspireerd door de maatschappelijke omwentelingen die momenteel plaatsvinden in de Arabische wereld, maar ook in Europa. Kan je daar als choreograaf en als danser en rol in spelen?

Hafiz: “Vandaag de dag vormen mensen hun mening zeer sterk op basis van wat de media hen voorschotelen. En wat doen de media? Die stigmatiseren. Er is een gebrek aan duiding. De context wordt niet meer meegegeven. De media ondermijnen bovendien het uitwisselen van echte emoties. Mensen komen niet meer buiten, ze zitten gekluisterd aan hun scherm. Het scherm is onze grootste concurrent. De media vergroten de emoties ook buiten alle proporties, mensen worden als het ware volgepropt met emotie. Ze verliezen op die manier hele simpele dingen, zoals samen zijn. Mensen krijgen ook de tijd niet meer om op adem te komen, om na te denken over wat er echt gaande is. Dat staat in groot contrast met wat er in de intimiteit van een theaterzaal gebeurt. Daar worden nog echte emoties overgedragen.”

Aïcha: “Ik hoop dat wij er op z'n minst in slagen om een ander (wereld)beeld op te hangen. Dat het kijken naar echte bewegende lichamen, naar gestes, ook het luisteren naar een innerlijke stem kan bevorderen. Want in het hart van onze bewegingen schuilt een echte emotie.”

Hafiz: “Dans, of toch zeker het lichaam, heeft de capaciteit om in het tumult van de veranderende maatschappij al onze misverstanden, al onze spanningen weg te nemen. De taal van het lichaam overstijgt alle groteske slogans. Het lichaam liegt nooit.”

Aïcha: “Een journaliste van het Franse tijdschrift l'Humanité schreef ooit een stuk over ons. En ze gebruikte toen een citaat van Pina Bausch: *‘Wat me interesseert bij de mensen is niet hoe ze bewegen, maar wat ze doet bewegen.’* Het raakte me enorm dat ze juist dat citaat aanhaalde in relatie tot ons werk. Want ik ben het er helemaal mee eens. Daar draait het uiteindelijk allemaal om: een reden hebben om te bewegen op scène, een echte reden.”